

Biseri kor

*Biseri koroške arhivske
dediščine iz gradiva
Pokrajinskega arhiva
Maribor*

GEGRÜNDET 1774.

GEORG GRAF v. THURN'SCHES STAHLWERK
Streiteben, Post: Gutenstein in Kärnten, Österreich.

NIEDERLAGE: WIEN, IV, RAINERGASSE 24. TELEPHON N° 7770.

GUSZSTAHL

FÜR TIEFEGUSZSTAHL
EXTRA-QUALITÄT

FABRIKSZEICHEN:

FÜR SCHNELLDREHSTAHL

GUSZSTAHL

FÜR TIEFEGUSZSTAHL
PRIMAQUALITÄT

WERKZEUG-GUSZSTAHL

aus eigenem „Hochdruckverfahren“ erzeugten Rohmaterialien
in Qualität und Extra-Qualität

Gr. I od 2-4

Gr. 2 od 3-6

Für Dreh- und Hobelmesser, kleine Fräser und Lochbohrer und harte Metalle, Rasiermesser, feine chirurgische Instrumente, Hammerkerne.

Für Dreh-, Hobel- und Stößmesser, größere Lochbohrer, Gewindesteiner, Reibahlen, Schweißbocken, Lachstempel, Kettenschleifen, Fräser, Schleifbohrer auf harten Güssen, kleine Schermesser, Hammerkerne, Schweißbocken, Vollhantelstempel, Mörtelbohrer.

Schweißbohrer: kleinsten
Hochbohrer: kleinsten.

Schweißbohrer: kleinsten
Hochbohrer: kleinsten.

*Avtor razstave: dr. Vinko Skitek
Lektoriranje besedil: mag. Boštjan Zajšek
Oblikovna zasnova: Medijski gurugi
Pokrajinski arhiv Maribor, 2021*

Postavitvev razstave so omogočili:

Občina Ravne na Koroškem

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Foto 1: Ljubljana, 1. december 1300 – publicirna odločitev vsem, ki bi hoteli dobiti volitve in. Predsedstvo v Ljubljani. PAM, Zbirka Ljubljana, SI_PAM/0001_00005.
Foto 2: Ljubljana, 30. avgust 1306 – publicirna odločitev vsem, ki bi hoteli dobiti volitve in. Predsedstvo v Ljubljani. PAM, Zbirka Ljubljana, SI_PAM/0001_00010.
Foto 3: Ljubljana, 11. december 1309 – publicirna odločitev vsem, ki bi hoteli dobiti volitve in. Predsedstvo v Ljubljani. PAM, Zbirka Ljubljana, SI_PAM/0001_00015.
Foto 4: Ljubljana, 11. december 1309 – publicirna odločitev vsem, ki bi hoteli dobiti volitve in. Predsedstvo v Ljubljani. PAM, Zbirka Ljubljana, SI_PAM/0001_00020.
Foto 5: Ljubljana, 11. december 1309 – publicirna odločitev vsem, ki bi hoteli dobiti volitve in. Predsedstvo v Ljubljani. PAM, Zbirka Ljubljana, SI_PAM/0001_00025.
Foto 6: Ljubljana, 11. december 1309 – publicirna odločitev vsem, ki bi hoteli dobiti volitve in. Predsedstvo v Ljubljani. PAM, Zbirka Ljubljana, SI_PAM/0001_00030.

Območje Mežiške, Dravske in Mislinjske doline je bilo vse do nastanka Države Slovencev, Hrvatov in Srbov 29. oktobra 1918 razdeljeno med avstrijski deželi Koroško in Štajersko. Šele po tem datumu so se pričele omenjene tri doline med seboj povezovati v skupen politični in gospodarski prostor.

Zgodovinske raziskave tega področja so bile v tem času sila redke in omejene na posamezne avstrijske in slovenske zgodovinarje. Tudi skrb za arhivsko gradivo tukajšnjega območja je bila predvsem na plečih prodajnikov posameznih institucij, ustanov in podjetij, ki so z njim ravnala v skladu s svojim znanjem in prepričanju. Prve korake na poti do sistematične skrbi za arhivsko gradivo omenjenega območja sta naredila leta 1949 ustanovljena študijska knjižnica in leta 1953 ustanovljeni delovni muzej na Ravnah. Medtem ko je študijska knjižnica hranila predvsem arhivsko gradivo, vezano na razvoj slovenskega knjižnega jezika ter na literarno ustvarjanje tukajšnjega prebivalstva, so se v muzeju posvetili skrbi za zbiranje in hrambo starejšega arhivskega gradiva s področja gospodarstva. Leta 1963 je območje Koroške regije, kot so imenovali ta del Slovenije, prišlo na področju varstva arhivskega gradiva v pristojnost Pokrajinskega arhiva Maribor. S tem je bila slednjemu naložena primarna skrb za hrambo vsega arhivskega gradiva, ki je nastalo in je nastajalo na območju Mežiške, Dravske in Mislinjske doline. Pokrajinski arhiv Maribor je tako pokrival teritorij od Lendave do Črnc na Koroškem. Poseben izziv so za arhiv pomenile družbenopolitične spremembe, ki so nastopile z osamosvojitvijo Slovenije leta 1991.

Pred prestrukturiranjem se ni znalo samo gospodarstvo, temveč tudi celotna država in lokalna samouprava. Institucije, ki so delovale dolga desetletja, so se ukinjale in nastajale so nove. S tem pa je vprašanje ustrezne skrbi in dolgoročne hrambe arhivskega gradiva organov, institucij in podjetij, ki so prenehali s svojim delom, postajalo vedno bolj pereče. Hkrati je bilo glede na gospodarsko politično situacijo uspešno nadzorovanje ustvarjalcev arhivskega gradiva na terenu vedno bolj težavno. Ob tem so se tudi na tem področju pojavljale še zahteve lokalnih oblasti po decentralizaciji. Da bi sledili potrebam, ki so nastale na terenu, so se v tedanjem vodstvu Pokrajinskega arhiva Maribor odločili razširiti takrat obstoječe delovne enote arhiva s še decema novimi enotami – za Prekmurje in za Koroško.¹

Tako je vnet Pokrajinskega arhiva Maribor na svoji siji 6. julija 1992 sprejel več sprememb statuta arhiva. Med bolj izstopajočimi je bila sprememba 28. člena, s katero so ustanovili tri enote arhiva: Mednarodni inštitut arhivskih znanosti in enoto za pomursko območje ter enoto za koroško območje. Omenjene spremembe statuta so pričele veljati po njihovi potrditvi s strani vseh občin soustanoviteljic Pokrajinskega arhiva Maribor, kar se je zgodilo 7. aprila 1993, ko so bile tudi objavljene v Medobčinskem uradnem vestniku.² Vodstvo Pokrajinskega arhiva se je pri oblikovanju novih enot naložilo na izkustve Zgodovinskega arhiva v Ljubljani, v okviru katerega sta takrat že delovali enoti za Gorenjsko v Kranju in za Dolenjsko v Novem mestu.³

¹ Zapisnik sije sveta zaseda 6. 7. 1992, fond Pokrajinski arhiv Maribor, AŠ 11, PAM.

² Prav tam; Medobčinski uradni vestnik 5/1993, str. 55, AŠ 11.

³ Kronika PAM, fond Pokrajinski arhiv Maribor, AŠ 30, PAM.

Nastanek Enote za Koroško

Občina Ravne na Koroškem

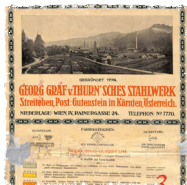
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

1

2

3

4

5

6

Pod 1: Postava na gostilnariji in kuhinji, 1940, DAM, Tjg Celovci, AS 1.

Pod 2: Društvo v splošno gladi redovnosti postav na ulici Miki, 1876, DAM, Tjg Celovci, AS 1.

Pod 3: Društvo v splošno gladi redovnosti postav na ulici Miki, 1876, DAM, Tjg Celovci, AS 1.

Pod 4: Pomagališna Leta v pomagališki knjigi, 1840-1849, DAM, Pomagališka Leta pri Pomagališki Leta.

Pod 5: Strojarski načrt gospodarske enote in posla, 1940, DAM, Zbirka gradbenih načrtov, 1700-1994, AS, DAM/3006/001/00002.

Pod 6: Strojarski načrt gospodarske enote in posla, 1940, DAM, Zbirka gradbenih načrtov, 1700-1994, AS, DAM/3006/001/00002.

Po formalni ustanovitvi enot za Koroško in Pomurje je minilo dobri dve leti, da sta obe tudi resnično začeli. Prve konkretnije priprave na delovanje enote na Koroškem so se pričele v prvi polovici leta 1994, ko so tekli pogovori okoli sedezne enote z občinama Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec. Na koncu so bili pogovori uspešnejši z občino Ravne, tu je enota naposled dobila tudi svoje prostore. Svoja prva dva prostora je imela v domu Ravna, Na gradu 1. V kroniki Pokrajinskega arhiva Maribor je zapis: »9. junija 1994 sta ravnatelj dr. Peter Klasič in Marjan Gerdej odšla v boj v Ravne na Koroškem za usposobitev enote za Koroško. Veliko jima je pri tem pomagal tudi njun sodelavec Srečo Staričevič. Uradna otvoritev enote je bila naposled 28. septembra 1994 z razstavo »Koroški plebiscit 1920 v sodnih in življenjskih arhivih«, ki sta jo oblikovala arhivista Emica Ogrizek in Marjan Gerdej.

Z rednim delovanjem je enota začela 1. januarja 1995.¹ Vodil jo je arhivist Marjan Gerdej, ki je bil sprva na Ravnah prisoten enkrat tedensko. Je pa vse večji obseg dela na enoti nakazoval potrebo po še večji prisotnosti stalnega arhivista.²

Z začetkom novega tisočletja so se na enoto pričeli zgrinjati temni oblaki. Z poldnevno Inšpektorata za kulturno dediščino 26. julija 2001 je prišlo do krajšega zastoja pri njenem delovanju. Inšpekcijki pregled dne 22. novembra 2000 je namreč razkril, da so bili prostori enote neustrezni, instalacije so bile dotrajane, delovni prostor je bil hkrati arhivski depo, primanjkovalo je tudi arhivskih polic. Dvakrat so vanjo celo vložili, dostop do arhivskega gradiva pa so imeli tudi nepooblaščenec. Občina Ravne je nato za delovanje enote našla nove, ustrežnejše prostore v kletni etaži desnega krila stavbe upravne enote na Čevju, kjer enota arhiva domuje še danes. Na enoti je do svoje upokojitve leta 2011 delal pokojni arhivist Marjan Gerdej. Zaradi zaostrenih finančnih razmer je po njegovem odhodu v pokoj enota ostala brez lastnega arhivista. Kolikor je bilo mogoče, so občasno odprst enote v višini 4 ur tedensko zagotavljali zaposleni iz matičnega arhiva v Mariboru. Ponovno pa je enota dobila redno zaposlenega arhivista oktobra 2018.

¹Zapisknik sje sveta PAM, R. 11. 1994, fond Pokrajinski arhiv Maribor, AS 11, PAM.

²Zapisknik sje sveta, 28. 2. 1996, fond Pokrajinski arhiv Maribor, AS 11, PAM.

³Odlučba o začasnem zapreju Enote Pokrajinskega arhiva Maribor na Ravnah 2001, fond Pokrajinski arhiv Maribor, AS 269, PAM.

*Enota za
Koroško*

Občina Ravne na Koroškem

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

PAM Pokrajinski
arhiv
Maribor

1

2

3

4

5

6

Pod 1: Slovenski listopis občine Zelenka Krško (Vinkovci), Občinski arhiv, Vinkovci, 1910-1915, PAM, Rukopisna zbirka, št. 100.
Pod 2: Letni račun župnjake obine v Vuzenici, 1811, PAM, Tisk. in tisk. Vuzenica, št. 1.
Pod 3: Slovenski listopis občine Zelenka Krško (Vinkovci), Občinski arhiv, Vinkovci, 1910-1915, PAM, Rukopisna zbirka, št. 100.
Pod 4: Slovenski listopis občine Zelenka Krško (Vinkovci), Občinski arhiv, Vinkovci, 1910-1915, PAM, Rukopisna zbirka, št. 100.
Pod 5: Slovenski listopis občine Zelenka Krško (Vinkovci), Občinski arhiv, Vinkovci, 1910-1915, PAM, Rukopisna zbirka, št. 100.
Pod 6: Slovenski listopis občine Zelenka Krško (Vinkovci), Občinski arhiv, Vinkovci, 1910-1915, PAM, Rukopisna zbirka, št. 100.

Enota s svojim delovanjem na podlagi zakona pokriva vse javnopravne osebe (institucije, ki so direktno ali pa posredno financirane iz državnega proračuna) na območju koroške statistične regije oziroma devnanjatih občin:

Črna na Koroškem, Dravograd, Mežica, Mislinja, Muta, Prevalje, Podvelka, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Ribnica na Pohorju, Slovenski Gradec in Vuzenica.
V depojih enote na Ravnah je hranjenega okrog 770 tm arhivskega gradiva, ki sega od srede 17. do konca 20. stoletja.

**Pristojno
območje Enote
za Koroško**

Občina Ravne na Koroškem

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

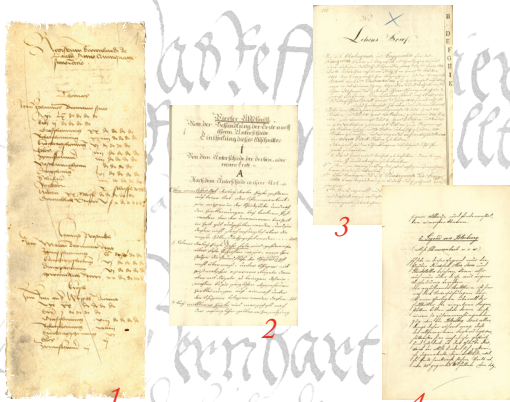

Foto 1: Ustav Slovenskega kralja iz leta 1495-1496, DIRM, Javni muzej, A134.

Foto 2: Listina oziroma preložitve iz leta 1495-1496, DIRM, Javni muzej, A134.

Foto 3: Kopija prepisa volilnega lista iz leta 1495-1496, DIRM, Javni muzej, A134.

Foto 4: Kopija prepisa volilnega lista iz leta 1495-1496, DIRM, Javni muzej, A134.

Pokrajinski arhiv Maribor preko svoje enote za Koroško opravlja v skladu z večjavno zakonodajo naslednje naloge na območju dvanajstih koroških občin:

— vrednoti javno dokumentarno gradivo v arhivih, izloča nepotrebno dokumentarno gradivo in odбира arhivsko gradivo v arhivih ob strokovni obdelavi;

— pridobiva, vrednoti in strokovno obdeluje javno in zasebno arhivsko gradivo, izluzuje inventarje, vodnike in druge pripomočke za uporabo arhivskega gradiva;

— hrani in materialno varuje arhivsko gradivo;

— vodi evidence javnega in zasebnega arhivskega gradiva;

— evidentira arhivsko gradivo, ki je v tujini in se nanana na Slovenijo in Slovence, ter dopolnjuje lastno gradivo z reprodukcijami tega gradiva;

— evidentira zasebno arhivsko gradivo pravnih in fizičnih oseb;

— sodeluje z lastniki zasebnega arhivskega gradiva, jim strokovno svetuje in izvaja strokovni nadzor;

— daje arhivsko gradivo v uporabo, izdaja prepise oziroma kopije dokumentov ter potrdila na podlagi dokumentov;

— posreduje kulturne vrednote v zvezi z arhivskim gradivom;

— izdaja publikacije »Gradivo za zgodovino Koroške«, namenjene znanstvenokritični objavi arhivskih virov.

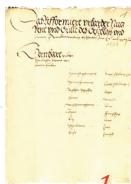
**Dejavnost
Enote
za Koroško**

Občina Ravne na Koroškem

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

1

2

3

4

5

6

*File 1: Uloži gospodstva Dravograd, 1523, RAB, Gosposkova Dravograd, AII 1.
File 2: Uloži gospodstva Dravograd, 1523, RAB, Gosposkova Dravograd, AII 1.
File 3: Uloži gospodstva Dravograd, 1523, RAB, Gosposkova Dravograd, AII 1.
File 4: Uloži gospodstva Dravograd, 1523, RAB, Gosposkova Dravograd, AII 1.
File 5: Uloži gospodstva Dravograd, 1523, RAB, Gosposkova Dravograd, AII 1.
File 6: Uloži gospodstva Dravograd, 1523, RAB, Gosposkova Dravograd, AII 1.*

Najstarejše arhivsko gradivo, ki je vezano na Koroško in ga brani Pokrajinski arhiv Maribor, je v zbirki listin. Gre za srednjeveške in poznosrednjeveške listine, ki so jih tukajšnjim cerkvam, mestom in trgom izdajali vladarji, visoki cerkveni dostojanstveniki in pripadniki premožnejših plemičkih rodbin. Tako sega najstarejša listina v leto 1300, ko je bil podeljen privilegij 40-dnevnih odpustov za cerkev sv. Pankracija v Starem trgu.

V sklop starejšega arhivskega gradiva za Koroško verujemo tudi ohranjeno gradivo tukajšnjih zemljiških gospodstev Dravograd, Galenbof pri Slovenj Gradcu, Hartenitajn, Legen, Mulinja (imenje), Muta/Kienbof, Marenberg, Pukitajn/Bukovje, Rotenturn, Slovenj Gradec, Stari trg, Vodriž, Vuzenica, Zavolar (Imenje) ter magistratov Guitanj, Muta in Slovenj Gradec, ki zajema časovno obdobje 18. in 19. stoletja, nekateri posamezni dokumenti pa segajo nazaj do leta 1523. Omenjeni sklop gradiva lepo dopolnjuje arhivsko gradivo okrajne gosposke Dravograd s konca 18. in začetka 19. stoletja.

Drugi sklop arhivskega gradiva, ki se nanaša na Koroško, so arhivski fondzi iz področja uprave. Za čas pred letom 1945 sodi vanj arhivsko gradivo občin: Črna, Dravograd, Golobabuka, Guitanj, Kotlje, Legen, Mežica, Marenberg (Radlje), Pamec, Prevalje, Sela, Slovenj Gradec, Stari trg, Smarjno pri Slovenj Gradcu, Tolsti vrh, Vrbe, Vubred, Vuzenica in Zgornja Vižina. Gradivo institucij državne oziroma lokalne samouprave iz pred leta 1945 zapolnjuje tudi arhivsko gradivo okrajnih glavarstev Slovenj Gradec in Velikovec.

Delovanje lokalne samouprave po letu 1945 je ohranjeno v številnih fondih koroških krajevnih ljudskih odborov, občinskih ljudskih odborov, okrajnih ljudskih odborov Prevalje in Slovenj Gradec ter skupščin občin Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec.

Arhivsko gradivo uprave za Koroško

Občina Ravne na Koroškem

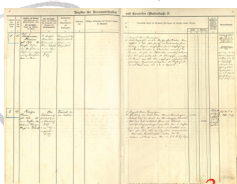
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

1

2

3

4

Fig. 1: Zbirna stran izlo Slovenj Gradec (iz leta 1868, PAM, Prva vsebina izlo Slovenj Gradec, št. 46)
Fig. 2: Slovenski listopis (iz leta 1868, PAM, Slovenski listopis izlo Slovenj Gradec, št. 1)
Fig. 3: Slovenski listopis (iz leta 1868, PAM, Slovenski listopis izlo Slovenj Gradec, št. 1)
Fig. 4: Slovenski listopis (iz leta 1868, PAM, Slovenski listopis izlo Slovenj Gradec, št. 1)

Tretji sklop tvori arhivsko gradivo s področja pravosodja. Glavina arhivskega gradiva s tega področja je nastala pri delu okrajnih sodišč Maribor (1850–1945), Prevalje (deloma tudi Ptibek, 1894–1949) in Slovenj Gradec (1850–1978). Za zgodovinsko so izredno pomembni tudi notarski spisi od osemnajstih na koroškem delujočih notarjev iz 19. in prve polovice 20. stoletja.

Četrti sklop predstavlja arhivsko gradivo koroških izobraževalnih ustanov. To sega v drugo polovico 19. stoletja in je nastalo pri delovanju osnovnih in Lihelje, Msta, Patsche/Bach (A), Prevalje, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem (OŠ Prežihovega Veranica), Ribnica na Pohorju, Slovenj Gradec (1. OŠ), Velka in Vuzenica.

Arhivsko gradivo šolstva in pravosodja

Občina Ravne na Koroškem

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

1

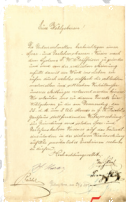
2

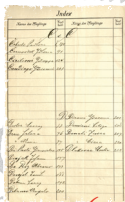
3

4

5

6

Foto 1: Knjiga rojstnih listov za parohijo Lavrenjska, Lavrenjska, 1800-1801, DMM, Splošno imenikarstvo Slovenije, št. 1.

Foto 2: Knjiga porokov za parohijo Lavrenjska, Lavrenjska, 1800-1801, DMM, Splošno imenikarstvo Slovenije, št. 1.

Foto 3: Knjiga smrti in pokopov za parohijo Lavrenjska, Lavrenjska, 1800-1801, DMM, Splošno imenikarstvo Slovenije, št. 1.

Foto 4: Listina o poroki rojstnih listov za parohijo Lavrenjska, Lavrenjska, 1800-1801, DMM, Splošno imenikarstvo Slovenije, št. 1.

Foto 5: Listina o smrti rojstnih listov za parohijo Lavrenjska, Lavrenjska, 1800-1801, DMM, Splošno imenikarstvo Slovenije, št. 1.

Foto 6: Listina o poroki rojstnih listov za parohijo Lavrenjska, Lavrenjska, 1800-1801, DMM, Splošno imenikarstvo Slovenije, št. 1.

Zelo obsežno je arhivsko gradivo s področja gospodarstva, ki glede na njegove ustvarjalce sega krepko preko meja koroške regije. Tu lahko izpostavimo rudnike vina v Rablju v Kanalski dolini, Litiji in Srebrenici (BIH) ter premogovnik Še. Stefan v Labotski dolini. Izmed domačih ustvarjalcev arhivskega gradiva lahko natejemo: premogovnik Leie pri Prevaljah, rudnik vina in cinka Mežica, železarno Prevalje, železarno Ravne, gradbeno podjetje Gradit, Kograd in Radlje, HE Dravograd, TIO - Tekstilno industrijo Otiški vrh, Tovarno sulfatne celuloze in natron papirja Otiški vrh, Fecro - Tovarno opreme Slovenj Gradec (Tovarno kas), Tovarno meril Slovenj Gradec, Tovarno usnja Slovenj Gradec, podjetje Lesna Slovenj Gradec in Kraj Vuzenica.

Na gospodarskem področju so z obranim arhivskim gradivom pustile svojo sled tudi finančne institucije, kot so hranilnice in posojilnice Gustanj, Marenberg, Brezno in Slovenj Gradec, ki so delovale v drugi polovici 19. in prvi polovici 20. stoletja.

Na področju zdravstva in socialnega varstva trani

Pokrajinski arhiv Maribor arhivsko gradivo Splošne bolnišnice Slovenj Gradec, nastalo med letoma 1898 in 1980, ter centrov za socialno delo Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec, ki pa je nastalo po letu 1948.

Zadnji sklop arhivskega gradiva, ki se nanaša na Koroško, tvori arhivsko gradivo posameznikov s tega območja. To so: Mirko Angeli, Marijan Gerdej, Franc Kvačar Meška, Josip Mravljak, Franc Pečnik in Rudi Slivnik. Arhivsko gradivo nateh posameznikov je nastalo v 20. stoletju. Pri tem je potrebno izpostaviti prepise poznoevropejskega arhivskega gradiva za koroško območje, ki jih je naredil Josip Mravljak za potrebe svojih znanstvenih raziskav.

Arhivsko gradivo
gospodarstva,
zdravstva in
posameznikov

Občina Ravne na Koroškem

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO